

щини), то използването на репрезентативната метода въ повечето случаи губи смисъла си.

За да можем да приложим тая метода и за много малки териториални единици, ще трѣбва да се увеличи за тѣх минималниятъ размѣръ на частъта отъ групата, т. е. ще трѣбва да се взематъ въ таблицитѣ само по-груби и по-сумарни подраздѣления, или пъкъ ще трѣбва да се съгласимъ на по-голямъ размѣръ допустима грѣшка. Обратно, колкото по-голямъ е районътъ и, следователно, колкото по-голямъ е броятъ на единицитѣ на основната маса и на извадката, толкозъ по-детайлно могатъ да се разчленятъ последнитѣ. Впрочемъ, нѣщо подобно наблюдаваме и въ комбинационнитѣ таблици.

5) За да бжде успѣшно репрезентативното изследване, трѣбва, сжщо тѣй, много старателно да се избѣгва и фалшификацията на пробитѣ, т. е. несполучливия и тенденциозенъ изборъ на единицитѣ на репрезентативната маса. *Едно отъ най-сжщественитѣ условия за правилно приложение на репрезентативната методъ е условието, вѣроятността за попадане въ извадката да бжде за всички единици отъ масата еднаква.*

Рускиятъ опитъ ни учи, че агентитѣ, които работятъ на самото мѣсто по тѣй наречения „експедиционенъ начинъ“, предпочитатъ понѣкога да събератъ сведения предимно отъ селяни, които имъ се сторятъ по-интелигентни и отъ които, следователно, могатъ да очакватъ по-бързи и по-ясни отговори. Не е нужно да добавяме, че такива лица сж често и по-законни, ето защо и цѣлятъ събранъ материалъ може да стане едностранчивъ и тенденциозенъ.

6) Най-после, резолюцията на Международния статистиченъ институтъ дава още следнитѣ две наставления: а) „проучването да се води тѣй, че винаги да има възможность да се изчислява и провѣрява точността на резултатитѣ; тия резултати трѣбва да се оповестяватъ, като се посочватъ предѣлитѣ на възможнитѣ грѣшки“, и б) „въ публикацията на резултатитѣ отъ една репрезентативна анкета непременно въ всички случаи трѣбва подробно да се изложи и методата, по която сж избрани пробитѣ“.

Това сж главнитѣ условия за успѣшно прилагане на репрезентативната метода. Специално за България, както личи отъ цѣлото ни по-горе изложение, репрезентативната метода открива широко поле за използването ѝ, както съ цель да се направятъ по-евтини и по-експедитивни нѣкои отъ статистичнитѣ наблюдения, които вече се правятъ (напр., статистика за посѣвитѣ и реколтата), така и съ цель да се въведатъ и нѣкои нови видове наблюдения.

II.

Следъ тѣзи общи разсжждения за сжщността, условията и възможноститѣ на репрезан-

тативния методъ въ статистиката, ние можемъ да преминемъ къмъ изложението на неговата техника, такава, каквато бѣше приложена при първия опитъ на приложението му въ България.

Преброяването на земеделскитѣ стопанства, както е известно, биде извършено едновременно съ общото преброяване на населението презъ нощта на 31 декемврий 1926 г. срещу 1 януарий 1927 г. съ помощта на сжщия преброителенъ апаратъ. То бѣше *изчерпателно* преброяване въ тоя смисълъ, че бидоха поставени подъ статистическо наблюдение всички земеделски стопанства, които подпадатъ подъ приетото за тѣхъ опредѣление. Карта „Ж“, съ която се събираха сведенията, се прилага къмъ тази статия. (Гледай приложение — карта „Ж“).

Посрѣдствомъ тази карта бидоха описани всички около 750,000 земеделски стопанства. Предварителната преценка на силитѣ и финансовитѣ възможности на Гл. дир. на статистиката показа, както вече биде отбелязано въ началото на тая статия, че изчерпателната разработка на материала по всички 11 таблици, утвърдени отъ Върх. стат. съветъ, по никой начинъ не би могла да бжде завършена преди края на следующата 1930 год., вследствие на което и биде решено, като опитъ, да се направи по сжщитѣ таблици *сводка на избрани проби* отъ събрания материалъ. Изчерпателната сводка, която между другото има задачата и да се провѣри направения опитъ, се продължава, разбира се, съ по-бавенъ темпъ, отколкото се предполагаше първоначално. Сводката на проби отъ събрания вече изчерпателенъ материалъ се предвижда, както видѣхме по-горе, въ т. 2 отъ резолюцията на Римската сесия на Международния статистически институтъ.

Лесно е да се съобрази, че отъ теоретично гледище, когато се обработва репрезентативно вече събранъ „изчерпателенъ“ материалъ и когато се събира репрезентативно новъ материалъ — това е едно и сжщо. Въ първия случай по списъка на общото количество *N* готови карти въ опредѣленъ редъ избираме за репрезентативно разработване *n* карти. Но сжщитѣ *N* карти могатъ да бждатъ предъ насъ и само *мислено*, тогава имаме втория случай: достатъчно е да имаме предъ себе си само списъка на единицитѣ на наблюдението и по тоя списъкъ да си опредѣляме въ известенъ редъ *n* обекти, които трѣбва да бждатъ описани, следъ това наистина ги описваме и получаваме *n* готови карти за по-нататъшна разработка. Разликата между единия и другия случай се заключава, както виждаме, само въ техниката.

Въ тая часть се излагатъ подробноститѣ на техниката на прилагане репрезентативния методъ къмъ разработката на материала, събранъ съ карта „Ж“. Читателътъ, който не се